

לשוננו לעם

עורכים: א' איתן ומ' מדן

כרך לו, תשמ"ה

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מתשובות המזכירות המדעית

” פְּרָקְלִיט (ה) צָבָאִי (ת) רָאֵשִׁי (ת) ” ?

שאלה: התמנתה אישה למשרת הפרקליט הצבאי, האם היא פלונית בת פלמונית, (ה) פרקליטה (ה) צבאית, או (ה) פרקליט (ה) צבאי? וכיו”ב, מי שהועלתה לדרגת המזפיר הפללי של החברה, האם היא מזפירה פללית או מזפיר פללי?

תשובה (שב”ט ויי”ן): אישה המכהנת כפרקליטה צבאית יש לכנותה בלשון נקבה: פרקליטה צבאית, על-דרך עזרכת-דין, מנהלת בית-ספר, מזפירה מדעית, מלפת אנגליה ודומותיהן. כיו”ב, איננו רואים כל סיבה, מדוע הגב’ ב’, למשל, אינה

יכולה לשמש בתפקיד מזפירת החברה, או מזפירה ראשית. הלא המלפה אליזבת אינה מלך, והנסיכה אן אינה נסיך, והגב’ שרה דורון הייתה שרה בממשלה, פשם שהגב’ גולדה מאיר הייתה שרת החוץ, ועוד ועוד. נוכל לומר, על-פן, שהגב’ ב’, למשל, נתמנתה למזפירת החברה ונאחל לה הצלחה בתפקידה החדש, והפרקליטה המחוננת, הטוענת לפני שופטת מחוזית, אולי תצליח לשכנעה.

ככלל, ראוי להבחין בין שם של משרה, פינוי של תפקיד, תואר או דרגה, שברגיל יופיעו בלשון זכר, אך פונתם לשני המינים: (וכשהחוק מדבר בנאשם, או בתובע, אף נאשמת או תובעת בכלל), לבין מי שנושאים משרה, תואר או דרגה, שיכוננו על-פי מינם: הזכר — זכר, והנקבה — נקבה. השם הוא סתמי. על-פן, ”חוק יסוד: נשיא המדינה” פנדאי אינו שולל אפשרות, שתכהן אישה במשרה נעלה זו. היא תהיה נשיאה, ותתגורר,

הריהו נח בדרך כלל, אפילו אחרי חולם וצירי וקמץ "גדול" (כל החלוקה לתנועות קטנות וגדולות היא של חכמי ספרד, ועמה גם הפלל של שוא נע אחר תנועה "גדולה"). בא אפוא הניקוד בחטף לרמז, שפ אן יש להניע את השוא. והוא הדין בשוא שבעיצור כ בצורות שונות משורש אכל ובעיצור ר בצורות שונות משורש ברך — תֹּאכְלָנָה, תְּבַרְכֵנִי, וְאֶבְרַכְכֶם — שראתה המסורה להניע בהם את השוא. וכן גם בדוגמאות ספורות של שוא שאחר וי"ו החיבור השרוקה, כגון וְזָהָב (בר' ב, יב), וְשָׁמַע (במ' כג, יח), וְשָׁבָה (שופ' ה, יב). באלה ראתה המסורה להניע את השוא, ובאו נקדנים שונים וציינו זאת ע"י סימונו בחטף (בדרך כלל בחטף-פתח). מבטאו הרגיל של שוא נע היה בפני הקדמונים כתנועת a חטופה (וכן בפני בני תימן עד היום). לפעמים ראו לציין נעותו של שוא ע"י חטף-קמץ, וזאת כדי לציין את זיקתו אל תנועת o, כמו: הַגִּרְנוֹת (יואל ב, כד); או משום קרבתו אל עיצור גרוני ההגוי בקמץ. כגון: לִקְחָה (בר' ב, כג), וְצִעֲקִי (ירמ' כב, כ). בפני הקדמונים (וכן בפני בני תימן עד היום) שוא נע לפני אות גרונית מידמה אל תנועתה של הגרונית שאחריו.

פיצד יש לבטא חטפים מעין הנ"ל?

לדעתם של מדקדקים ספרדיים, כגון בעל "מנחת שי" בהערותיו לשירת דבורה ובמקומות אחרים, דינם של אלה פדין שוא נע רגיל.

אם כן, ההוגה שוא נע רגיל כתנועת סגול חטופה, יבטא חטפי-פתח אלה כתנועת e קצרה, וההוגה (פאחינו בני תימן) כתנועת a חטופה, יבטאם כחטף-פתח.